

أثر استراتيجيتي المواجهة (اكشف اوراقك) و (القفل والمفتاح) في اكتساب المفاهيم النحوية لدى طلاب الصف الخامس العلمي في مادة قواعد اللغة الكردية

م.م. اسعد مهند تركي صالح

Asaad.M@ircoedu.uobaghdad.edu.iq

جامعة بغداد/ كلية التربية ابن رشد للعلوم الانسانية

الملخص

يرمي البحث الحالي الى تعرف أثر استراتيجيتي المواجهة (اكشف اوراقك) والقفل والمفتاح في اكتساب المفاهيم النحوية لدى طلاب الصف الخامس العلمي في مادة قواعد اللغة الكردية، تحدد هذا البحث بعينة من طلاب الصف الخامس العلمي في المدارس الثانوية والاعدادية النهارية التابعة للمديرية العامة لتربية محافظة بغداد /الكرخ الثانية للعام الدراسي(٢٠٢٤م-٢٠٢٥م)، وبلغ حجم العينة(١٤٤) طالبا بواقع(٤٩) طالبا في المجموعة التجريبية الاولى التي درست مادة قواعد اللغة الكردية وفق استراتيجية المواجهة (اكشف اوراقك) ،و(٤٨) طالبا في المجموعة التجريبية الثانية التي درست المادة نفسها وفق استراتيجية القفل والمفتاح ،و(٤٧) طالبا في المجموعة الضابطة التي درست المادة نفسها وفق الطريقة الاعتيادية ، وكافا الباحث بين المجموعات الثلاث في متغيرات(العمر الزمني محسوبا بالأشهر ،والذكاء، واختبار المعلومات السابقة في مادة القراءة الكردية الحديثة) وحددت المفاهيم النحوية المقرر تدريسها في التجربة ، وصاغ الباحث الاهداف السلوكية ،واعد الخطط التدريسية اللازمة للمجموعات البحث الثلاث، وتم عرضها على الخبراء والمحكمين ،كما اعد اختبارا اكتساب المفاهيم النحوية، قام الباحث بتدريس المجموعات الثلاث بنفسه وفي نهاية التجربة تم تطبيق اداة البحث على طلاب المجموعات الثلاث وبعد معالجة البيانات احصائيا اظهرت النتائج ايجابية استراتيجيتي المواجهة(اكشف اوراقك) والقفل والمفتاح في اكتساب المفاهيم النحوية .

الكلمات المفتاحية: الاستراتيجية، المواجهة (اكشف اوراقك)، القفل والمفتاح ،اكتساب المفاهيم.

The effect of the confrontation strategies (reveal your cards) and (lock and key) on the acquisition of grammatical concepts among fifth-grade science students in the subject of Kurdish grammar

Assistant teacher saad Muhannad Turki Saleh

Abstract

The current research aims to identify the effect of the confrontation strategies (reveal your cards) and the lock and key in acquiring grammatical concepts among fifth-grade science students in the subject of Kurdish grammar. This research is limited to a sample of fifth-grade science students in secondary and preparatory day schools affiliated with the General Directorate of Education for Baghdad Governorate / Al-Karkh II for the academic year (٢٠٢٥-٢٠٢٤AD). The sample size was (١٤٤) students, with (٤٩) students in the first experimental group that studied Kurdish grammar according to the confrontation strategy (reveal your cards), (٤٨) students in the second experimental group that studied the same subject according to the lock and key strategy, and (٤٧) students in the control group that studied the same subject according to the usual method. The researcher equated the three groups in variables (chronological age calculated in months, intelligence, and a test of previous knowledge in the modern Kurdish reading material). The grammatical concepts to be taught in the experiment were identified. The researcher formulated the behavioral objectives and prepared the necessary teaching plans for the three research groups. They were presented to experts and arbitrators. He also prepared a test for acquiring grammatical concepts. The researcher taught the three groups. By himself, at the end of the experiment, the research tool was applied to the students of the three groups. After statistically processing the data, the results showed the positivity of the confrontation strategies (reveal your cards) and the lock and key in acquiring grammatical concepts.

Key words:Strategy, Confrontation (Show your cards), Lock and Key, Concept Acquisition .

کاریگه‌ری ستراتیژی‌ه‌کانی رووبه‌روووبونه‌وه (کارته‌کانت ئاشکرا بکه) و (کلۆم و کلیل) له به‌ده‌سته‌هینانی چه‌مکه ریزمانیه‌کان له لای خویندکارانی پۆلی پینجه‌می زانستی له باب‌ه‌تی ریزمانی کوردیدا

م.ی. ئه‌سه‌عد موهه‌نه‌د تورکی

زانکۆی به‌غدا/ کۆلیژی په‌روه‌ده‌ی ئه‌بن رو‌شد بۆ زانسته مرقایه‌تییه‌کان

پوخته:

ئامانجی ئهم توێژینه‌وه‌یه بریتیه له ناسینی کاریگه‌ری هه‌ردوو ستراتیژی‌ه‌تی (کارته‌کانت ئاشکرا بکه) و (کلۆم و کلیل) له‌به‌ده‌سته‌هینانی چه‌مکه ریزمانیه‌کان لای خویندکارانی پۆلی پینجه‌می زانستی له باب‌ه‌تی ریزمانی کوردیدا. ئهم توێژینه‌وه‌یه هه‌ستاه به دیاریکردنی نمونه‌یه‌ک له خویندکارانی پۆلی پینجه‌می زانستی له خویندنگه ئاماده‌یی و ناوه‌ندییه‌کانی رۆژ که سه‌ر به به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گشتی په‌روه‌ده‌ی پارێزگای به‌غدا/ که‌رخێ دووهم بۆ سالی خویندنی (٢٠٢٤-٢٠٢٥). قه‌باره‌ی نمونه‌که (١٤٤) خویندکار بوو به‌م شیوه‌یه: (٤٩) خویندکار له گروپی یه‌که‌می ئه‌زمونی که به پێی ستراتیژی‌ه‌ت رووبه‌روووبونه‌وه (کارته‌کانت ئاشکرا بکه) وانه‌ی ریزمانی کوردیان خویند، (٤٨) خویندکار له گروپی دووهمی ئه‌زمونی که هه‌مان باب‌ه‌تیان به پێی ستراتیژی‌ه‌ت کلۆم و کلیل خویند، و (٤٧) خویندکار له گروپی کۆنترۆل که هه‌مان باب‌ه‌تیان به رێگای ئاسایی خویند. توێژه‌ر هاوسه‌نگی کردوه له نێوان سێ گروپه‌که له‌رووی گۆراوه‌کانی (ته‌مه‌ن به مانگ، هۆشمه‌ندی، و ئه‌زمونی زانیاری پێشو له باب‌ه‌تی خویندنه‌وه‌ی کوردی نوێ). هه‌روه‌ها چه‌مکه ریزمانیه‌کانی دیاری کرد که ده‌بوو له ئه‌زمونی که‌دا بخوینرێن. توێژه‌ر ئامانجه ره‌فتارییه‌کانی دا‌رشت و پلانی پێویستی خویندنی بۆ هه‌ر سێ گروپه‌که ئاماده کرد و پێشانی پسه‌پۆران و هه‌له‌سه‌نگینه‌رانی دا. هه‌روه‌ها ئه‌زمونیکی بۆ به‌ده‌سته‌هینانی چه‌مکه ریزمانیه‌کان ئاماده کرد.

توێژه‌ر خۆی وانه‌ی به هه‌ر سێ گروپه‌که گۆته‌وه و له کۆتایی ئه‌زمونی که‌دا ئامرازی توێژینه‌وه‌که‌ی له‌سه‌ر خویندکارانی هه‌ر سێ گروپه‌که جێبه‌جێ کرد. دوا‌ی شیکردنه‌وه‌ی ئاماری داتا‌کان، ئه‌نجامه‌کان ده‌ریان خست که هه‌ردوو ستراتیژی‌ه‌ت رووبه‌روووبونه‌وه (کارته‌کانت ئاشکرا بکه) و (کلۆم و کلیل) کاریگه‌رییه‌کی پۆزه‌تیف و ئه‌رێنیان هه‌بووه له‌سه‌ر به‌ده‌سته‌هینانی چه‌مکه ریزمانیه‌کان.

کلێله وشه‌کان: (ستراتیژی‌ه‌ت ، رووبه‌روووبونه‌وه (کارته‌کانت ئاشکرا بکه) ، کلۆم و کلیل ، به‌ده‌سته‌هینانی چه‌مکه‌کان)

بهشی یهکهم

ناساندنی توئینهوهکه

یهکهم: کیشهی توئینهوهکه:

هیشتا وانهی ریزمانی کوردی بۆ ناکوردزمانان دیلی ریگای نه‌ریتییهو ئاساییه، که ئهمه‌ش ده‌بیته هۆی لاوازی له به‌ده‌سته‌هینانی چه‌مکه‌کانی و فیروونی له لایهن خویندکارانی پۆلی پینجه‌می زانسته‌یهوه. هه‌روه‌ها پرووه‌دانی فیروون لای خویندکار له‌وانه‌یه بگه‌ریتیهوه بۆ نه‌توانینی له به‌سته‌وه‌ی ئه‌وه‌ی که گوئی لیده‌بیته و ده‌بیته‌ی له ماوه‌ی پرۆسه‌ی وانه‌وتنه‌وه‌دا به‌و زانیاریانه‌ی که هه‌یه‌تی. پرۆسه‌که له‌وانه‌یه خراپتر بیته کاتیک ئه‌و چه‌مکه‌کانی که ده‌بیته‌ی فیرو بن پرووتن و ناتوانیته‌ی ببینرین یان ده‌ست به‌رجه‌سته‌بن.

توئهر له کاتی چاوپیکه‌وتنی له‌گه‌ڵ ژماره‌یه‌ک له مامۆستایانی زمانی کوردی بۆ ناکوردزمانان ئه‌وه‌ی هه‌ست پیکردوه، که لاوازی هه‌یه له ئه‌دایاندا، هۆکاره‌که‌شی ده‌گه‌ریتیهوه بۆ پشت نه‌به‌ستی مامۆستایانی بابته‌که به ستراتیژی وانه و ته‌وه‌ی نوێ و جۆراوجۆره‌کان له ئه‌نجامی مه‌شق نه‌کردن یان له‌سه‌ر ئه‌م ستراتیژانه‌ی وانه‌وتنه‌وه و نه‌خشاندن یان پێیان. بۆیه بوونه به که‌سانیک که به شیوه‌یه‌کی نیمچه رۆتینی وانه‌کانیان ده‌لینه‌وه وه‌ک (له‌به‌رکردن، هه‌لگرتن، ته‌لقین کردن، و گوته‌وه) که دوورن له نوێگه‌ری، و ئهمه‌ش کاریگه‌ری نه‌رینی ده‌کاته سه‌ر پرۆسه‌ی به‌ده‌سته‌هینانی چه‌مکه‌کانی ریزمانی کوردی بۆ ناکوردزمانان.

به‌و شیوه‌یه کیشه‌ی ئه‌م توئینه‌وه‌یه له رۆلی نه‌رینی خویندکاردا خۆی ده‌بیته‌وه له پرۆسه‌ی فیروکردندا، چونکه رۆلی گه‌وره‌تر ده‌که‌وتیه سه‌ر مامۆستا، و ئهمه‌ش ده‌بیته هۆی لاوازی له به‌ده‌سته‌هینانی چه‌مکه ریزمانیه‌کان. ئه‌نجامه‌کانی توئینه‌وه‌ی (مولی، ٢٠٢٣) جه‌ختی له‌م باره‌یه‌وه کردوه‌وه‌وه‌ پشته‌راستی کردوه‌وه‌وه، که ئاماژه‌ی به‌ بوونی لاوازی له به‌ده‌سته‌هینانی چه‌مکه ریزمانیه‌کان لای خویندکارانی پۆلی پینجه‌می زانستی داوه.

بۆ دلنیا‌بوون له‌وه‌ی که کیشه‌که هیشتا به‌رده‌وامه، توئهر کیشه‌ی توئینه‌وه‌که‌ی به شیوه‌یه‌کی وردتر دیاری کرد له ریگه‌ی ئاراسته‌کردنی فۆرمیکی کراوه که دوو پرسیاری له‌خۆگرتبوو بۆ ژماره‌یه‌ک له مامۆستایانی زمانی کوردی بۆ ناکوردزمانان که ژماره‌یان (١٩) مامۆستا بوو. ئه‌و پرسیاران هه‌ش بریتی بوون له:

١. ئایا زانیاری پێش‌ه‌خته هه‌یه ده‌باره‌ی ستراتیژه‌کانی پروه‌رووبوونه‌وه (کارته‌کانته ئاشکرا بکه) و کلۆم و کلیل وه‌ک دوو ستراتیژییه‌ت نوێی وانه‌وتنه‌وه‌ن؟
 ٢. راتان چیه‌ له‌باره‌ی ئاستی خویندکاران له به‌ده‌سته‌هینانی چه‌مکه‌کانی ریزمانی کوردیدا؟
- وه‌لامه‌کانیان به‌م شیوه‌یه بوون:

١. ٩٠٪ وهلاميان دايهوه كه هيچ زانياريبهكيان نيبه دهرباري ستراتيژه نوپيهكاني وانهوتنهوه، لهوانه ستراتيژييهت پروبوووبوونهوه (كارتهكانت ئاشكرا بكه) و كلوم و كليل.

٢. ٨٩٪ وهلاميان دايهوه كه دابهزين هميه له ئاستي زانستي خوښكاران له بدهستهپناني چهكهكاني ريزماني كورديدا.

لهبهر روشناني ئهوهي سهروهو، توژهر كيشي توژينهوهكهي به پرسياي خوارهوي دياي كرد (كاريگهري بهكارهيناني ستراتيژهكاني پروبوووبوونهوه (كارتهكانت ئاشكرا بكه) و كلوم و كليل لهسهر بدهستهپناني چهكه ريزمانيهكان له لاي خوښكاراني پولي پښجهمي زانستي؟)

دووهم: گرنگي توژينهوهكه:

پهروهره پيگهيهكي گرنگي هميه له بنياتاني كومهلگاكان و پهريپندان، چونكه ئامانجي هينانهئاري گورانكاريه ئارزوومهندهكانه له رهفاري خوښكاران و برهوان به كهسايهتيان و ئاراستهكردنيان بو خزمهتكردي كومهلگاكيان. پهروهره ئهو پرسهيهيه كه دهبيته هوئي گورانكاري له رهفاري تاك له رووي فيكري، سوزداري، كلتوري و كومهلايهتپهوه (الموسوي، ٢٠١١: ١١٨-١٢٠). ههروهها پهروهره بنههاي ريفورمكردي مروفايهتي و سهركهوتتپهتي. پهروهره هيزيكي گهوهريه كه دمتوانيت تاكهكان پهري پښدات و بههرهكانيان پوخته بكات و هزيان تيژ بكات، ههروك چون دمتوانيت كومهلگا هان بدات بو كار و تيكوشان. ئهوه ريگهيهكه بو چارهسهركردي كيشهكان و بهزركردهوي تاكهكان و بهروپيشچووني نهتهوهكان و پهروهسهندنيان (الحيلة، ٢٠٠١: ٦٦).

پهروهره پهيوهسته به زمانهوه، چونكه زمان يهكيكه له گرنگترين پيداويستپهكاني پهيوهنديكردي لهگهل كهساني ديكه، و يهكيكه له ديارده كومهلايهتي و دهروونپهكان له ژياني بووني مرويدا. هيچ كومهلگايهك بهدر نيبه لهم دياردهيه. زمان ئامرازي سهركيهيه له تيگهيشتي يهكترى له نيوان مروقهكاندا، له ريگهيهوه گوزارشت له خويان و ئاوات و خواست و كيشه و ههست و ئهدهب و كلتوريان دهكهن (عبد الهادي و واخرون، ٢٠٠٥: ١٧).

زمانى كوردى ئامرازيكه بو تيگهيشتن و پهيوهنديكردي له نيوان مروقهكاندا، وهك ههموو زمانهكاني ديكه. ئهوه داهينانيكي مرويهيه كه مروقي له ئاژهل جياكردووتهوه. سههركهيهي له ريگهيهي ئاماژه يان هيمايان دهركردني دهنگي دياريكراوهوه بووه. لهگهل ريگهيهوتن لهسهر هيمكان له نيوان بوونهوههكاندا (كومهله مرويهيهكاندا)، كومهلگاكان و زمانهكان دروست بوون. بهپي پيناسهي هينري سويت، زمان "گوزارشت كردنه له بيروكهكان له ريگهيهي بهكارهيناني دهنگي وشهكانهوه كه كو دهبهوه له نيو وشهكاندا، و وشهكان رسته پيكدتههينن، و ئهم بيروكانه گوزارشت له بنياتيكي زهيني دياريكراو دهكهن". زانا نعووم چومسكي دهليت: "له ريگهيهي زمانهوه دهچينه ناو ناوهروكي مروقهوه و زهيني تاك و كومهل دهناسين كه له سههركهيهي دروستبوونپهوه

لهسەر زهوی هاوړنې بووه، و بنیاتی زمینی لای مړوځ تهواو دهبیت به گوږه‌ی گوزارشتکردنی له پښاویستییه‌کانی به گوتن و وتن" (قره مان، ٢٠١٩: ٣٨٣).

زمانی کوردی گرنګی خوځی له ریزمانه‌کهی و پابه‌ندبوون بهو ریسایانه‌وه وهرده‌گریت. ریزمانی همر زمانیک بنیاتنراوه لهسەر چاندنی توانا له ده‌یرین و تیگه‌یشتی دروستدا، دور له هه‌له و لادان و شیواندنی واتا. ئهمه روانیتیکی دروسته که ریزمان به ئامانج نابینیت، به‌لکو ئامرازیکه بو ریکخستنی زمان تا په‌یامه‌که به ته‌واوی ورده‌کاری و روونی بگه‌یه‌نریته می‌شکه‌کان (نعمه، ٢٠٠٦: ١١٨).

گرنګی چه‌مکه‌کان له فی‌رکردنی ریزماندا ده‌رکه‌وتووه، چونکه ریزمان بنیاتیکی توندوتوله که به شیوه‌یه‌کی پته‌و په‌یوه‌ستن به یه‌که‌وه و بنیاتیکی ته‌واوکار و پته‌و و قایم پیکده‌هینن که ماده‌ی سه‌ره‌کی ئه‌وان چه‌مکه ریزمانییه‌کانن (نعمه و أنطون، ١٠١٦: ١١٨). چه‌مکه‌کان وینه‌یه‌کی زهینن که له ریگهی شارهای یان بابعتی خویندنی به‌دوای یه‌کداها‌توو دروست دهن. پروگرام له چه‌مکی پله به پله پیکدیت که خویندکاران له پوله جیاوازه‌کانی‌اندا به‌دوای یه‌کدا وهریده‌گرن، به شیوه‌یه‌ک که چه‌مکه‌که به‌ره به‌ره گه‌شه ده‌کات، چونکه چه‌مکه‌کان به‌وه ناسراون که به شیوه‌یه‌کی به‌رده‌وام و پله به پله گه‌شه ده‌کن. هه‌رچه‌نده خویندکار شارهای نوی وهریگریت، چه‌مکه‌که قوولتر و فراوانتر ده‌بیت (مرعی و محمد، ٢٠٠٩: ١٣٧).

فی‌رکردنی چه‌مکه‌کان گرنګییه‌کی گه‌وره‌ی هه‌یه چونکه له ناوه‌ندی بنیاتی مه‌عریفی لای خویندکار ده‌که‌ون. ئه‌وان له سه‌رووی زانیاری و راستییه‌کان و له ژیر بنهما و یاساکان ده‌که‌ون. ئه‌وان له بلوکی راستییه‌کان پیکدین و فراوانترین توخم پیکده‌هینن له پیکه‌اته‌کانی سیستمی مه‌عریفی خویندکار. بویه، سه‌رکه‌وتن له فی‌رکردنیان به خویندکاران له ریگهی پروگرامی خویندنه‌وه، مانای وایه که خویندکاران خاوه‌نی ٧٠٪ ی سیستمی مه‌عریفین، که ئهمه‌ش گه‌وره‌ترین ریزه پیکده‌هینیت له قه‌باره‌ی سیستمی مه‌عریفیدا (عطیه، ٢٠٠٨: ٢٦٤).

چه‌مکه‌کان ستراتیژییه‌ت وانه‌وتنه‌وه‌یان هه‌یه که یارمعتی سه‌رکه‌وتنی وانه‌وتنه‌وه‌یان ده‌دات، و گه‌یاندنی زانیاری دروست به که‌مترین کات و ئاسانترین هه‌ول. له نیو ئهم ستراتیژه نویانه‌ی وانه‌وتنه‌ودا ئه‌وانه هه‌ن که له‌سەر بنهما‌ی تیوری بنیاتنه‌وه داده‌مه‌زین، که جه‌خت ده‌که‌نه‌وه له‌سەر ئه‌وه‌ی که خویندکار زانیارییه‌کانی به شیوه‌یه‌کی ناوخو‌یی بنیات ده‌نیت و کاریگر ده‌بیت به ژینگهی ده‌وروبه‌ر و کومه‌لگا و زمان، هه‌روه‌ها هه‌ر خویندکاریه‌ک شیوازی تاییه‌تی خو‌ی هه‌یه بو تیگه‌یشتن و بنیاتنانی زانیاری له پیکه‌اته‌ی مه‌عریفی خویدا (البنا، ٢٠١٢، ل ١).

له نیو ستراتیژییه‌کانی تیوری بنیاتنه‌وه‌دا، ستراتیژییه‌ت رووبه‌رووبوونه‌وه (کارته‌کانت ئاشکرا بکه) و ستراتیژییه‌ت کلوم و کلیل هه‌ن که له ستراتیژییه‌ته‌کانی فی‌ربوونی چالاک داده‌نرین. ستراتیژییه‌ت رووبه‌رووبوونه‌وه (کارته‌کانت ئاشکرا بکه) یه‌کیکه له ستراتیژییه‌ت نویه‌کانی

وانهوتنهوه كه هانی خویندکاران دمدات بۆ گوڤگرتن، گفگوڤ، دیالوگ، بهشداریکردن و گوڤینهوهی بیرورا بهبی دلهراوکی یان دوودلی. ئەمه ستراتیژییهکی خوشه که له کۆتایی وانهکه یان له ماوهی وانهکهدا بهکار دیت (امبو سعیدی والحسینی، ٢٠١٦، ٤٢٧).

بهلام ستراتیژییهت کلۆم و کلیل یهکیکه له ستراتیژییهکانی وانهوتنهوه که بۆ فیربوونی زانیاری یان وشه یان ئەو بابەتانهی که دهمانهویت فیزیان بین بهکار دیت، له ریگهی بهستنهوهی زانیاری نوێ به زانیاری نااشنا، به پشت بهستن به دۆزینهوهی وینهیهکی زهینی که زانیاری پیشوو و زانیاری نوێ بهیهکهوه ده بهستنهوه، بهجۆریک که زانیاری پیشوو ده بێته کلیل بۆ زانیاری نوێ (زایر واخرون، ٢٠١٥، ٢٦٩).

قوناغی ئامادهیی گرنگییهکی زۆر گهوهری هیه له بهر ئەوهی کهسی ده چووی ئەو قوناغه دهگهیهنێته خویندنی ئەکادیمی پسپۆری له پهیمانگاكان و کۆلیجهكان، پرۆسهی ئامادهکردنی خویندکاران لهو قوناغهدا گرنگ و بهسووده.

له بهر ئەمه ههمووی، توێژهر بریاری دا توێژینهوهیهک ئەنجام بدات بۆ زانیاری کاریگهری بهکارهێنانی ستراتیژییهت رووبهرووبوونهوه (کارتهكانت ئاشکرا بکه) و ستراتیژییهت کلۆم و کلیل له وهرگرتی چه مکهکانی ریزمان لای خویندکارانی پۆلی پینجهمی زانستی له بابەتی ریزمانی زمانی کوردی.

❖ گرنگی توێژینهوهکه خۆی لهم خالانهدا دهبینێتهوه:

١ - گرنگی زمان وهک دیاردیهکی رهفتاری زانیاری و شارستانی، سه رهرای ئەوهی که ئامرازیکه بۆ پهیوهندی و کاریگهری و قهناعت پێهێنان.

٢ - گرنگی زمانی کوردی وهک دووهم زمانی نهتهوهیی له عێراق.

٣ - گرنگی ریزمانی زمانی کوردی وهک ئامرازیک بۆ پاراستنی قسهکردن و دروستی دهبرین، که ئامانجیک نییه بۆ خۆی بهلکو ئامرازیکه له ئامرازهكان که یارمهتی خویندکاران دمدات بۆ خویندنهوه، قسهکردن و نووسین به زمانیکی دروست.

٤ - گرنگی ستراتیژییهت رووبهرووبوونهوه (کارتهكانت ئاشکرا بکه) و ستراتیژییهت کلۆم و کلیل وهک دوو ستراتیژییهت نوێی وانهوتنهوه.

٥ - گرنگی قوناغی ئامادهیی وهک بهردی بناغه که قوناغی زانکۆی له سه ره بنیات ده نریت بۆ ئەوانهی که بریار ده بدن بهردهوام بن له خویندن، پۆلی پینجهمی ئامادهیی به دلی قوناغی ئامادهیی داده نریت.

سێیههه: ئامانجی توێژینهوه :

ئهم توێژینهوهیه ئامانجی ئهوهیه که بزانیی (کاریگهری ستراتیژییهت رووبهرووبوونهوه (کارتهکانت ئاشکرا بکه) و ستراتیژییهت کلۆم و کلیل له وهگرتهی چهکه رێزمانیهکان لای خوێندکارانی پۆلی پێنجهمی زانستی).

چوارهم: گریمانهی توێژینهوه :

بۆ بهدییهنانی ئامانجی توێژینهوهکه، توێژهر گریمانهی سفری خوارهوهی داناوه :
هیچ جیاوازییهکی خاوهن دهلالهتی ئاماری له ئاستی دهلالهتی (٠.٠٥) نییه له نیوان ناوهندی نمرهکانی خوێندکارانی گروپی یهکهمی ئهمموونی که بابتهی رێزمانی زمانی کوردی دهخوینن بهپێی ستراتیژییهت رووبهرووبوونهوه (کارتهکانت ئاشکرا بکه) و ناوهندی نمرهکانی خوێندکارانی گروپی دووهمی ئهمموونی که ههمان بابته دهخوینن بهپێی ستراتیژییهت کلۆم و کلیل و ناوهندی نمرهکانی خوێندکارانی گروپی کۆنترۆل که ههمان بابته دهخوینن بهپێی رێگای ئاسایی له ئهمموونی وهگرتهی چهکه رێزمانیهکان دواي ئهمموونهکه.

پێنجهم: سنوورهکانی توێژینهوه

ئهم توێژینهوهیه سنووردار دهکریت به :

١- خوێندکارانی پۆلی پێنجهمی زانستی له قوتابخانه ناوهندی و ئامادهیهه رۆژانه حکومیهیهکانی سههر به بهرپوهبهرايهتی گشتی پهروهدهی بهغدا / کهرخي دووهم بۆ سالی خوێندنی (٢٠٢٤-٢٠٢٥ ز)، وهرزی یهکهمی خوێندن.

٢- نۆ بابتهی رێزمانی ((چهمکی جیناوی لکاو - چهمکی جیناوی سههربهخۆ - چهمکی ناو له رووی ژماره - چهمکی ناو له رووی پێناسه - چهمکی نیشانهی پرس - چهمکی کاری رابردوو - چهمکی کاری رانهبردوو - چهمکی کاری داخوای - چهمکی هاوکار))، له کتییی خوێندنهوه و ئهدهبی کوردی که بریاره بوتریتهوه بۆ خوێندکارانی پۆلی پێنجهمی ئامادهی بۆ ناکوردزمانان بۆ سالی خوێندنی (٢٠٢٤-٢٠٢٥ ز)، چاپی چوارهم.

٣- ئاستهکانی وهگرتهی چهکه رێزمانیهکان (پێناسهی چهمک، جیاکردنهوهی چهمک، و پراکتیزهکردنی چهمک).

شههم: دیاریکردنی زاراوهکان:**١- کاریگهری:**

التمیمی و ئهوانی تر پێناسهیان کردووه به: "کۆمهڵیک زانیاری و کارامهیی بهدهستهاتوو که له رێگهی بابته خوێندراوهکانهوه پههری پێدراوه و به نمرهکانی ئهمموونی دهناسرێتهوه". (التمیمی و اخرون، ٢٠١٨: ٣٢)

تویژەر به شیوهیهکی کرداری پیناسهی دهکات به :ئهو گۆرانکارییه زانیارییه مههستداری که لای خویندکارانی پۆلی پینجهمی زانستی (دوو گروپی ئەزمونی که نمونهی توێژینهوهکن) روودهدات، له ئەنجامی بهکارهینانی دوو گۆراوی سهربهخۆ (ستراتیژییهت رووبهرووبوونهوه (کارتهکانت ئاشکرا بکه) و ستراتیژییهت کلۆم و کللی (که به ئەزمونی دوایی بهدهستهینانی چهکهکان دهپۆریت.

٢- ستراتیژ:

له لایهن ئەمانهوه پیناسه کراوه:

• (The Florida Center Technology): ناوهندی تهکنهلوژیای فلوریدا": (کۆمهڵیک ریشوین و چالاکي و رینگاو شیوازه که ماموستا ههڵیدهبژیریت یان پلانی بو دادهنیت که یارمهتی خویندکاریان دهدات بو بهکارهینانی پیشبینی وهک ئامرازیکي یارمهتیده ر بو تیگهیشتن کاتیک بابتهیکي دیاریکراو دهخویننهوه یان دهخوینن" The Florida Center Technology, (9: 2002).

• (العفون وفاطمة): (ئهو بارودوخ و تواناییانهی که ماموستا له ههلوێستیکي فیرکاریدا دابینی دهکات و ئهو ریکارانهی که دهیانگریته بهر بو یارمهتیدانی فیرخوازان بو بهدهینانی ئامانجه دیاریکراوهکانی ئهو ههلوێسته" (العفون وفاطمة ، ٢٠١١: ٩٥).

تویژەر به شیوهیهکی کرداری پیناسهی دهکات :کۆمهڵیک ههنگاوی کردارییه که تویژەر له گهڵ خویندکارانی پۆلی پینجهمی زانستی له ههردوو گروپی ئەزمونی (نمونهی توێژینهوه) بهکاری هیناوه بو وانهوتنهوهی ریزمانی زمانی کوردی بهپیی ستراتیژییهت رووبهرووبوونهوه (کارتهکانت ئاشکرا بکه) و ستراتیژییهت کلۆم و کللی، بو ئهوهی فیربوون چالاکتر و خوشتر و ئاسانتر بیت.

٣- ستراتیژییهت رووبهرووبوونهوه (کارتهکانت ئاشکرا بکه)

(الشمري) پیناسهی کردوه به: "ستراتیژییهتیهکه له ستراتیژیهکانی فیربوونی چالاکي خوش که له کۆتایی وانهدا له قوناگی ههڵسهنگاندنی کۆتایی یان له میانهی وانهدا بهکار دیت" (الشمري ، ٢٠١١: ٢٨).

تویژەر به شیوهیهکی کرداری پیناسهی دهکات بهوهی ئهو ستراتیژییهتی که تویژەر پشی پی بهستوه له وانهوتنهوهی ریزمانی زمانی کوردی بو خویندکارانی پۆلی پینجهمی زانستی (نمونهی توێژینهوه) و له سههر گروپی ئەزمونی یهکهمی جیهجی کردوه، له رینگهی هاندانی خویندکاریان بو ئالوگۆری بیرورا له نێوانیاندا، بهجۆریک که تویژەر خویندکاریان به سههر گروپی چوار کهسیدا دابهش دهکات و کارتی پرسیار دهریاری بابتهی وانهکه و کارتی وهلام ئاماده دهکات و له ناوهراستی میزهکه دایهههیت و به سههر گروپهکاندا دابهشی دهکات. کاتیک

٤- ستراتژی‌های کلوم و کلایل :

۵- به‌ده‌سته‌یان (وه‌رگرتن):

- (زاير و سماء) به: "برى ئهو زانيارىيه پلهبەندييانەى كه تاك له ريگەى بەركەوتن به بارودۆخى فيركارى جياوازوه بەدەستى دەهيڤيت، بۆ ئهوى كوگاي رهفتارى بۆ دروست بيٖت تا كارەكانى له ژيانى كردهيدا دەرڤخات" (زاير و سماء، ٢٠١٦: ١٥٢).

تواناکردنی خویندکارانی پۆلی پینجهمی زانستی (هەردوو گروپی ئەزموونی) لەسەر (پیناسەکردن، جیاکردنەوه، پراکتیزەکردن)ی چەمکە ریزمانییەکانی ناو کتییی خویندەنەوه و ئەدەبی کوردی که بۆ پۆلی پینجهمی ئامادهیی دانراوه، لەسەر بنەمای تایبەتمەندییه هاوبەشەکانیان، و ئەم توانایە بە رێگەی ئەو نمرانەی که له ئەزموونی بەدەستئێنانی چەمکەکانی دوایدا بەدەستی

دههينن (كه تويزهر بۆ بابته دياريكراوهكان ئامادهي كردوو و له كوتايي ئهزموني تويزينهوهكهدا جيبهجي دهكرت) دهپوريت.

٦- چه م ك :

له لايهن ئه مانه وه پيناسه كراوه :

١. (GOOD) به: "بيروكه يان نوينهرايه تيكردي توخي هاوبهش كه دهكرت له نيوان گرووپ يان پۆلئىنكراوهكاندا جياوازي بكات، يان وينهيهكي زهيني گشتي و پرووتكراويه بۆ بابتهتيك يان دۆخيك (GOOD) ،" (1995: 124).

٢. (الخرجي) به: "ئهوهي كه لاي تاك له واتا و تيگهيشتن دروست دهبيت كه پهيوهندي به وشه يان دهستهواژهيهكي زانستي دياريكراوه وه هيه" (الخرجي، ٢٠١١: ٢٦).

تويزهر چه م ك به شيويهيهكي كرداري پيناسه دهكات :

ههموو ئه و وينا زهينيانهيه كه ميثك توماري دهكات بۆ وشهكاني بابتهتي ريزماني زمانى كوردى بۆ پۆلى پينجهمي زانستي، و يارمهتي خويناكاران دهكات بۆ پيكهينياني بيروكهيهك دهبارهي ديارده زانستيهكان و له ئه نجامدا داناني ناويكي زانستي بۆ وشهكه.

٧- چه م كه ريزمانيهكان :

تويزهر به شيويهيهكي كرداري پيناسهي دهكات به: زارويهيهكه كه به شيويهيهكي زهيني يان هيمايانه گوزارشت له كۆمهليك ناو يان وشه دهكات كه خهسلهتي هاوبهشيان هيه و له كتبي خويناينهوه و ئه دهبي كوردى كه بۆ خويناكاراني پۆلى پينجهمي ئامادهي له چه م كه ريزمانيهكاندا دانراوه بۆ سالي خوينايني (٢٠٢٤-٢٠٢٥)، و له ريگهي ئه و نمرانهي كه خويناكاران له ئهزموني به دهستهينياني چه م كهكاني دوايدا به دهستي دههينن، دهپوريت.

٨- ريزماني زمانى كوكردي :

تويزهر به شيويهيهكي داري پيناسهي دهكات به: ژمارهيهك بابتهتي ريزمانيه كه له كتبي خويناينهوه و ئه دهبي كورديدا هاتوه كه بۆ خويناكاراني پۆلى پينجهمي ئامادهي (زانستي و ئه دهبي) دانراوه بۆ سالي خوينايني (٢٠٢٤-٢٠٢٥)، چاپي چوارهم.

٩- پينجهمي زانستي :

وزارة التربية " پيناسهي كردوو به: "يهكيكه له قوناغهكاني خوينايني ئامادهي كه له سى قوناغ پيكهاتوو، ماوهكي سى سالي و ئه م قوناغه له دواي خوينايني ناوهنديه وه ديت، و له كوتايي ئه م قوناغه دا پسپوري دهست پندهكات" (وزارة التربية، ٢٠١٢: ١٥).

بهشي دووهم

لايهنه تيوريهكان و تويزينهوه پيشينهكان

لايهنه تيوريهكان

❖ تيؤرى بونىادگهري :

تيؤرى بونىادگهري جهختى لهسهر پرؤسهى فيربوون و دووباره بنىاتنانهوى زانىارى خوئندكار كردووتهوه له ريگهى پرؤسهى كارلىكى كوومهلايهتى لهگهل ئهوانى ترءا، واته خوئندكار زانستهكهى دهربارهى ديارده سروشتيهكانى جيهانى دهوروبهري تنها له ريگهى چالاكييه تاييهتتياهكانيهوى بنىات نانئت كه له ريگهيناهوى واتاى تاييهت به خؤى له ميشكيدا دروست دهكات، بهلكو لهوانهيه له ريگهى گفتوگؤكردى ئهو واتاينهى كه پيى گهيشتووه لهگهل ئهوانى ترءا بئيت كه دهبيتته هؤى همواركردى ئهم واتايه . بهپيى فلهسهفهى بونىادگهري ، خوئندكار به دؤزهروهوى ئهوى دادهنريت كه فيرى دهبيت، به پراكتيزهكردى بيركردهوى زانستى، و به دواى واتادا دهگهرئت، سههرراى ئهوى كه بنىاتنهرى زانستهكهيهتى و بهشداره له بهرپرسياريتى بهرپوهبردى فيربوون و ههلسهنگاندنيدا (الهاسمى والدليمى، ٢٠٠٨: ١٢٤).

❖ چهمكى فيربوونى چالاك :

فيربوونى چالاك فلهسهفهيهكى پهروهرديهيه كه پشت به ئهريى بوونى خوئندكار له ههلوئىستى فيركاريدا دهبهستيت، و ههموو كرداره پهروهرديهيهكان و ريكارهكانى وانهوتتهوه لهخؤدهگريت كه ئامانجيان چالاككردى رؤلى خوئندكاره، بهجؤريى كه فيربوون له ريگهى كاركردى و توئيزينهوى و ئهزموونيهو روودهءات، كه جهخت لهسهر لهبهركردن و وهرگرتن ناكات، بهلكو لهسهر بيركردهوى و تواناى چارهسهركردى كيشهكان و كارى بهكؤمهل و فيربوونى هاريكارانه جهخت دهكاتوه (على، ٢٠١١: ٢٣٤).

❖ ئامانجهكانى فيربوونى چالاك :

فيربوونى چالاك چهندين ئامانجى ههيه لهوانه:

١- ههمهجووركردنى چالاكييه فيركارييهكان كه گونجاون بؤ خوئندكاران بؤ بهديهينانى ئامانجه پهروهرديهيه خوازراوهكان.

٢- هاندانى خوئندكاران بؤ خستنهرووى نمونهى جياواز و چارهسهركردى كيشهكان.

٣- پيوانهكردى تواناى خوئندكاران بؤ بنىاتنانى بيروكهى نوئ و ريخستتيان.

٤- تواناكردى خوئندكاران بؤ بهدهستهينانى كارامهيهى هاوكارى و كارلىك و پهيوهنديكردى لهگهل

ئهوانى ترءا . ٥- بهدهستهينانى زانىارى و ئاراسته خوازراوهكان لهلايهن خوئندكارانهوى، و

تتپهروون به ئهزموونى فيركارى و ژيانى راستهقينهدا (حسئن، ٢٠٠٧: ٤٤).

❖ رؤلى مامؤستا له فيربوونى چالاكدا:

١- يارمهتيدهرى خوئندكارانه بؤ دؤزينهوى زانىارى و زانست به خويان.

٢- رهچاوكردى جياوازييه تاكهكهسييهكان له نيوان خوئندكاراندا.

٣- بهشدارپيىكردى ههموو خوئندكاران له چالاكييهكانى فيربووندا.

٤- پرمچاوكردنى به ها و ئاراسته و مهيل و خوليا لای خویندکاران.

٥- دهولمه‌ندکردنى ژینگه‌ی فیربوون به ئامراز و شیوازی نوئ (بدر، ٢٠٠٨: ٤٥).

❖ رۆلى خویندکار له فیربوونی چالاكدا:

١- متمانه‌ی خویندکار به تواناکانی خو‌ی بۆ مامه‌له‌کردنى سه‌ركه‌وتوانه له‌گه‌ل ژینگه‌ی فێركارى و فیربوونی ده‌ورو به‌ريدا.

٢- ریزگرتن له به‌های ئالوگۆرى بیرورا و بیروكه‌كان له‌گه‌ل ئه‌وانى تر دا .

٣- تیگه‌یشتنی خویندکار كه گه‌شه‌سه‌ندن و پیشكه‌وتتى وه‌ك تاكێك له خودی خو‌یه‌وه ده‌ست پێده‌كات.

٤- خسته‌پرووی پرسیاره‌كانی په‌یه‌هسته به چالاكیه‌كان (سعاده و اخرون، ٢٠٠٦: ١٢٢).

❖ ستراتیژییه‌ت (رووبه‌رووبوونه‌وه) کارته‌كانت ئاشكرا بکه:

ستراتیژییه‌ت (رووبه‌رووبوونه‌وه) کارته‌كانت ئاشكرا بکه یه‌كێكه له ستراتیژییه‌كانی فیربوونی چالاك و ئامانجی به‌هێزکردنى فیربوونی هاریكارانه‌یه له نێوان خویندکاراندا، و راهێنانیه‌یه له‌سه‌ر گفتوگۆ و دیالوگ به‌بێ ترس یان دله‌راوکی، و وه‌ك رینگایه‌ك بۆ پێداچوونه‌وه له كۆتایی وانه‌دا به‌كاردێت (أمبو سعیدی والحسینیة، ٢٠١٦: ٤٢٧).

❖ هه‌نگاهه‌كانی ستراتیژییه‌ت (رووبه‌رووبوونه‌وه) کارته‌كانت ئاشكرا بکه:

١. مامۆستا كارتی پرسیار و وه‌لامه‌كانیان كه په‌یه‌هه‌ندیان به بابته‌ی وانه‌كه‌وه هه‌یه دیزاین ده‌كات و له ناوه‌راستی میزه‌كه دایده‌نێت.

٢. خویندکاران به‌سه‌ر گرووپدا دابه‌ش ده‌کړن كه هه‌ر گرووپێك چوار خویندکار له‌خۆده‌گرت.

٣. خویندکاران سه‌ركرده‌یه‌ك بۆ هه‌ر گرووپێك هه‌له‌به‌ژێرن كه ئه‌ركی هه‌له‌به‌ژاردنی كارتی پرسیاره‌كانه و دواتر خویندنه‌وه‌ی پرسیاره‌كه‌یه بۆ هاوڕێكانی له گرووپه‌كه‌دا، پاشان له‌گه‌ل هاوڕێكانی تری وه‌لامه‌كه له كاغه‌زێكدا ده‌نووسیت.

٤. كاتێك خویندکاران له نووسینی وه‌لامه‌كانیان ته‌واو ده‌بن، سه‌ركرده‌كه‌یان داوای ئاشكراکردنی كاغه‌زه‌كانیان ده‌كات به ده‌سته‌واژه‌ی (كارته‌كانت ئاشكرا بکه).

٥. سه‌ركرده‌ی گرووپه‌كه پیرۆزبایی له‌و خویندکارانه‌ی گرووپه‌كه‌ی ده‌كات كه وه‌لامی دروستیان داوه‌ته‌وه و روونکردنه‌وه ده‌دات به‌و خویندکارانه‌ی كه وه‌لامیان نه‌داوه‌ته‌وه یان هه‌له‌یان كردووه له چاره‌سه‌ركردنی پرسیاره‌كه‌دا.

٦. كاتێك رینگه‌كه دووباره ده‌كړنه‌وه، سه‌ركرده‌ی هه‌ر گرووپێك ده‌گۆردرێت (الشمری، ٢٠١١: ٢٨).

❖ ستراتيجيهت كلۆم و كليل:

ستراتيجيهت كلۆم و كليل يهككه له كاريگهرترين و نهرمترين ستراتيجيهت خهياليهكان بۆ يارمهتيدان له كۆدكردي زانياري نوئ و دهرهيناني واتا، و پشت به ويناكردي زميني دهبهستيت، و يارمهتي ئامادهكردي و چارهسهركردي زانياري و بيرهينانهوهي دهكات، بهجۆريك كه دهتوانرئ لهلايهن خوئندكارانهوه به شيوهيهكي تاكهكهي فيري بين و بهكاري بهين، كاتيكي پهيوهندي دروست دهكهن و سيستمهي تاييهت به خوian بنيات دهنين (حمادات، ٢٠٠٩: ٢٨٧).

ئهم ستراتيجيهت بۆ فيريبووني زانياري يان وشهكان يان ئهو بابتهانهي كه دهخوارزيت فيريان بين بهكارديت: به بهستهوهي زانياري نوئ به زانياري نائاشنا به پشتبهستن به دۆزينهوهي وئيهيهكي زميني كه پهيوهندي له نيوان زانياري پئشتر و زانياري نويدا دروست دهكات، بهجۆريك كه زانياري پئشتر دهبيته كيليك بۆ زانياري نوئ (زاير و اخرون، ٢٠١٥: ٢٦٩).

❖ ههنگاوهكاني ستراتيجيهت كلۆم و كليل:

١- كليلي زانياري :ماموستا وشهي ئاشنا بۆ فيرخواز پئشكesh دهكات به مهرجيك پهيوهنديدار بيت به زانياري نوئي ئهو بابتههي دهخوارزيت فيري بين، بهجۆريك ئهو وشانه دهبنه كليل بۆ بيرهينانهوهي زانياري نوئ.

٢- كيليهكاني زانياري و كلۆمهكانيان :ماموستا لهم ههنگاوهدا كلۆم بۆ وشه كيليهكان دههينته ئاراهه كه بريتين له وشهي نائاشنا كه خوئندكار به شيوهيهكي بهردهوام ماملهيان لهگهلا ناكات، بهجۆريك ئهم زانياريانه دهبنه كلۆم بۆ كيليهكاني زانياري، و بهمجۆره يارمهتي خوئندكار دهن بۆ بيرهينانهوه، چونكه دهزانرئ كه ههتا زانياريهكان نائاشنا تر بن، زياتر يارمهتي بيرهينانهوه دهن ئهگهر بهسترينهوه به شتيكهوه كه يارمهتي بيرهينانهوهيان بدات.

٣- بهستهوهي كلۆمهكان به زانياري كيليهوه :لهم قوناغدا، ماموستا پهيوهندي له نيوان كليلي زانياريهكان (وشهكان) و زانياري نوئي ئهو بابتههي دهخوارزيت فيري بين دروست دهكات، بهجۆريك ماموستا و خوئندكار ههولدهدن پهيوهنديهي لۆژيكي له نيوان زانياري نوئي ئهو بابتههي دهخوارزيت فيري بين و ئهو زانياريهي كه ههيانه له ريگهي بيرهينانهوهوه دروست بكهن.

٤- بهكارهيناني كلۆم و كيليه زانياريهكان به كردهي :لهم ههنگاوهدا، ماموستا خوئندكار دهگوازتهوه بۆ قوناغي پراكتيزهكردي كردهي كه بريتيه له بهكارهيناني زانياري پئشو و نوئ دواي ئهوهي خوئندكار پهيوهندي لۆژيكي له نيوان كليل و كلۆمهكانياندا فير بووه، و پراكتيزهكردهكه لهلايهن خوئندكار خويهوه به كردهي دهبيت، بهجۆريك ماموستا پرسياريك پئشكesh دهكات كه يارمهتي خوئندكار دهكات بۆ بيرهينانهوه دواي بهكارهيناني پهيوهندي لۆژيكي كه له ههنگاوي پئشوودا راهيناني لهسهر كردوه.

٥- قوناغى ھەلسەنگاندن : مامۇستا لەم قوناغەدا خۆى ھەلسەنگاندن ئەنجام دەدات چونكە زانیاری نوئى بۆ خویندكار نائاشنايه و پىشتىر مامەلەى لەگەلدا نەكردووه (زایر و اخرون، ٢٠١٥: ٢٦٩).

چەمكەكان:

توخمەكانى چەمك:

چەمك لە توخمە سەرەككیەكانى خوارووه پىكدیت:

١. ناولینان : ئاماژە بە ناو یان وەسفی چەمكەكە دەكات، و ناوێكە نێوەندگیری زمانەوانییه بۆ ناسینی چەمكەكە. لە ریگەى ناوی چەمكەوه، خویندكار دەتوانیت بە میتشكى خۆى مانای ئەم ناو وینا بكات. ھەموو چەمكىك مەدلولىك یان پیناسەییەكى دیاریكراوى ھەیه كە پەيوەستە پێیەوه.

٢. پیناسە : واتە باسکردنى تایبەتمەندیەكانى چەمك كە ناوەرۆك و خەسلەتەكانى لەخۆ دەگریت.

٣. تایبەتمەندیەكان : ئەو سىفەت یان خەسلەتانەن كە دەبیت لە نموونە پەيوەندیدارەكان بە چەمكەكەوه ھەبن.

٤. نموونەكان : نموونەكان ئەندامەن لە كۆمەلە شتێكدا كە تایبەتمەندییە سەرەككیەكانى چەمكەكە دەرەخەن (اورلیخ، ٢٠٠٣: ٢٥٠).

❖ تایبەتمەندیەكانى چەمكەكان:

١. چەمكى زانستى لە دوو بەش پىكدیت: ناو و دەلالەتى وشەیی.
٢. چەمكى زانستى لە قوناغىكى خویندەنەوه بۆ قوناغىكى تر و لە پۆلىكەوه بۆ پۆلىكى تر پێشەكەوت بەپێى دوو فاكترى گەشەكردن و پێگەشتن و زانیارى زانستى لای تاكەكان.
٣. ھەر چەمكىك بە تایبەتمەندى ھاوبەش لەگەل ئەندامانى پۆلەكەى خۆى جیا دەكرێتەوه، و ئەو تایبەتمەندییانە لە چەمكىكەوه بۆ چەمكىكى تر جیاوازن.
٤. مەدلولىەكانى چەمكەكان وینەى راستەقىنە نین، بەلكو وینەى ئیمن لەسەر ئەو راستییە (أبو سعیدى و البلوشى، ٢٠١٥: ٨٦-٨٧).

❖ قوناغەكانى وەرگرتنى چەمك:

چەمكەكان لای خویندكاران لە ریگەى سى پرۆسەوه پىكدیت:

١. پیناسەكردن : مەبەست لێى دانانى ئەو زانیارییانە كە كۆى كردۆتەوه دەربارەى چەمكەكان لە توخمەكان یان پۆلەكان لەسەر بنەماى ئەو تایبەتمەندییانەى كە كۆیان دەكاتەوه.
٢. جیاكردنەوه : مەبەست لێى توانای خویندكارى بۆ جیاكردنەوهى نێوان نموونە پەيوەندیدار و ناپەيوەندیدارەكان، یان ئەوانەى كە لەگەل چەمكەكە دەگونجێن و ئەوانەى كە ناگونجێن.

یهکهم: میتودی توئینهوه:

توئهر میتودی ئەزموونی بەکارهێنا بەهۆی گونجانی لەگەڵ سروشت و ئامانجەکانی توئینهوهکە.

دووم: دیزاینی ئەزموونی:

بەهۆی ئەوەی کە توئینهوهکە دوو گۆراوی سەرەخۆ و یەک گۆراوی پشت بەستووی لەخۆگرتووه، دیزاینی ئەزموونی بە کۆنترۆلی بەشی (دوو گروپی ئەزموونی و یەک گروپی کۆنترۆل) لەگەڵ ئەزموونی دواي هەلبژێردرا، وەکو لە شێوهی (۱) دا روونکراوەتەوه.

ژ	گروپ	گۆراوی سەرەخۆ	گۆراوی پەيوەست	ئامرازی پێوانە
۱	ئەزموونی یەکەم	ستراتیژیەت رووبەر و روبوونەوه (کارتەکانت ئاشکرا بکە)	بەدەستەینانی چەمکەکان	ئەزموونی بەدەستەینانی چەمکەکان
۲	ئەزموونی دووم	ستراتیژی کلۆم و کلیل		
۳	کۆنترۆلکراو	—		

شێوهی (۱) دیزاینی ئەزموونی توئینهوهکە**سییەم: کۆمەڵگای توئینهوه و نمونەکە:**

کۆمەڵگای توئینهوهی ئیستا بە خۆیندکارانی پۆلی پینجەمی زانستی لە قوتابخانە ئامادەیی و ناوەندییە حکومییە رۆژانەکانی کورمان بۆ سالی خۆیندنی (۲۰۲۴-۲۰۲۵ ز) سەر بە بەرپۆهەرایەتی گشتی پەروردهی پارێزگای بەغدا/ کەرخي دووم دیاریکرا. ئامادەیی (قمر بني هاشم) ی کورمان بە شێوهیەکی مەبەستدار وەک نمونەي کۆمەڵگای قوتابخانەکان لە بەرپۆهەرایەتی ناوبراو هەلبژێردرا. دۆزرایهوه کە پینج بەشی پۆلی پینجەمی زانستی تێدايە، ئەوانیش (أ، ب، ج، د، و)، کە ژمارەي خۆیندکارانیان (۲۵۱) خۆیندکار بوو. بەشی (أ) (۵۰) خۆیندکار، بەشی (ب) (۵۱) خۆیندکار، بەشی (ج) (۴۸) خۆیندکار، بەشی (د) (۵۰) خۆیندکار، و بەشی (و) (۵۲) خۆیندکار لەخۆ دەگریت. بە رینگەي هەلبژاردنی هەرەمەکی ساکار، بەشی (ب) هەلبژێردرا بۆ نوینەرایەتی کردنی گروپی ئەزموونی یەکەم کە خۆیندکارانی بابەتی ریزمانی زمانی کوردی بهیپی ستراتیژی رووبەر و روبوونەوه (کارتەکانت ئاشکرا بکە) دەخوینن، و بەشی (د) بۆ نوینەرایەتی کردنی گروپی ئەزموونی دووم کە خۆیندکارانی بابەتی ریزمانی زمانی کوردی بهیپی ستراتیژی کلۆم و کلیل دەخوینن، و بەشی (أ) بۆ نوینەرایەتی کردنی گروپی کۆنترۆل کە خۆیندکارانی بابەتی ریزمانی زمانی کوردی بهیپی رینگەي ئاسایی دەخوینن. دواي لادانی خۆیندکارە دووبارەکان لە پرووی ئاماریهوه کە ژمارەیان (۲) خۆیندکار لە بەشی (ب) و (۲) خۆیندکار لە بەشی (د) و (۳) خۆیندکار لە بەشی (أ) بوو، ژمارەي کۆتایی

تاکه‌کانی نمونه‌که بووه (۱۴۴) خویندکار، به (۴۹) خویندکار له گروپی ئه‌زمونی یه‌که‌م، و (۴۸) خویندکار له گروپی ئه‌زمونی دووم، و (۴۷) خویندکار له گروپی کۆنترۆل.

چوارهم: هاوسه‌نگی نموونه‌ی توێژینه‌وه:

هاوسه‌نگی له گۆراوه‌کانی (ته‌مه‌نی کات به مانگ، زیره‌کی، ئه‌زمونی زانیاریه‌ پێشینه‌کان له بابته‌ی خویندنه‌وه‌ی کوردی نوێ) پێش ده‌ستپێکردنی ئه‌زمونی که ئه‌نجامدرا، وه‌ک له خشته‌ی (۲)، (۳)، (۴) پروونکراوه‌ته‌وه.

خشته‌ی (۲) ئه‌نجامه‌کانی شیکاری جیاوازی تاک- ئاراسته‌یی بۆ سێ گروپی توێژینه‌وه‌که له گۆراوی ته‌مه‌نی

کات ژمێردراو به مانگ

سەرچاوی جیاوازی	کۆی چوارگۆشه‌کان	پله‌ی ئازادی	ناوه‌ندی چوارگۆشه‌کان	به‌های F		ئاستی به‌لگهداری (0.05) ئاماری
				ژمێردراو	خشته‌یی	
نێوان گروپه‌کان	۶۴۸،۰۱	۲	۸۲۴،۰۰	۰،۲۶۸	۰،۰۳	له‌ پرووی ئاماری به‌لگهدار نییه
ناو گروپه‌کان	۲۹۰،۴۳۴	۱۴۱	۰۸۰،۰۳			
کۆی گشتی	۹۳۸،۴۳۵	۱۴۳				

خشته‌ی (۳) ئه‌نجامه‌کانی شیکاری جیاوازی تاک- ئاراسته‌یی بۆ سێ گروپی توێژینه‌وه‌که له گۆراوی زیره‌کی

سەرچاوی جیاوازی	کۆی چوارگۆشه‌کان	پله‌ی ئازادی	ناوه‌ندی چوارگۆشه‌کان	به‌های F		ئاستی به‌لگهداری (0.05) ئاماری
				ژمێردراو	خشته‌یی	
نێوان گروپه‌کان	۱۷۲،۱۵۷	۲	۸۶،۰۷۹	۰،۸۴۳	۰،۰۳	له‌ پرووی ئاماری به‌لگهدار نییه
ناو گروپه‌کان	۱۴۴۰،۸۳۶	۱۴۱	۱۳۴،۱۰۲			
کۆی گشتی	۱۴۵۷۲،۹۹۳	۱۴۳				

خشته‌ی (۴) ئه‌نجامه‌کانی شیکاری جیاوازی تاک- ئاراسته‌یی بۆ سێ گروپی توێژینه‌وه‌که له ئه‌زمونی

زانیاریه‌ پێشینه‌کان له بابته‌ی خویندنه‌وه‌ی کوردی نوێ

سەرچاوی جیاوازی	کۆی چوارگۆشه‌کان	پله‌ی ئازادی	ناوه‌ندی چوارگۆشه‌کان	به‌های F		ئاستی به‌لگهداری (0.05) ئاماری
				ژمێردراو	خشته‌یی	
نێوان گروپه‌کان	۲۰،۸۸۱	۲	۱۰،۴۴۱	۲،۵۱۵	۰،۰۳	له‌ پرووی ئاماری به‌لگهدار نییه
ناو گروپه‌کان	۵۸۵،۴۴۵	۱۴۱	۴،۱۵۲			
کۆی گشتی	۶۰۶،۳۲۶	۱۴۳				

پێنجهم: پێداویسته‌کانی توێژینه‌وه

۱- دیاریکردنی بابته‌ی زانستی :

توێژه‌ر پێش ده‌ستپێکردن به جێبه‌جێکردنی ئه‌زمونی که، ئه‌و بابته‌ی زانستییه‌ی دیاریکرد که بپاری بوو به خویندکارانی هه‌ر سێ گروپه‌که بلیته‌وه، که (۹) بابته‌ی ریزمانی له‌خۆ ده‌گرت: ((جیناوی که‌سی جودا (سه‌ربه‌خۆ)- جیناوی که‌سی لکاو- ناو له‌رووی ژماره‌وه‌ ناوی تاک و ناوی کۆ- ناو له‌رووی ناسینه‌وه‌ ناوی ناسراو و ناوی نه‌ناسراو- ئامرازی پرس- کرداری رابوردو- کرداری

رانه‌بوردوو- کرداری داخوای- ئاوهم‌کردار)) له کتییی خویندنه‌وه و ئه‌ده‌بی کوردی بۆ پۆلی پینجه‌می ئاماده‌یی دانراو بۆ سالی خویندنی (٢٠٢٤/ز/٢٥) (ز).

٢- دیاریکردنی چه‌مکه ریزمانیه‌کان :

دوای دیاریکردنی بابته‌ی ریزمانی، توێژهر به شیکردنه‌وه‌ی ناوه‌ڕۆکی ئهو بابته‌ی دیاریکراوه بۆ وانه‌گوتنه‌وه و دیاریکردنی چه‌مکه ریزمانیه‌کان هه‌ستا، که له بابته ریزمانیه‌کانی کتییی خویندنه‌وه و ئه‌ده‌بی کوردی بۆ پۆلی پینجه‌می ئاماده‌یی هاتیوون، به رینوینی وهرگرتن له سێ پرۆسه‌که (پیناسه‌کردن، جیاکردنه‌وه، پراکتیزه‌کردن) و (نۆ) چه‌مکی دهره‌ینا و به فۆرمی راپرسی دابه‌شی کرد به‌سهر کۆمه‌ڵیک پسرپۆر و هه‌له‌سه‌نگینه‌ر له بواری رینگاکانی وانه‌گوتنه‌وه‌ی زمان و ئه‌ده‌بی کوردی، بۆ دانیابوون له دروستی و ته‌واوی ناوه‌ڕۆکی فیرکاری، که هه‌موویان کۆک بوون له‌سهر گونجاوبوونیان.

٣- دارشتنی ئامانجه ره‌فتارییه‌کان:

دارشتنی ئامانجه ره‌فتارییه‌کان یه‌کیکه له گرن‌گترین هه‌نگاوه‌کان له ئاماده‌کردن و دیزاین‌کردنی پلانی توێژینه‌وه و یه‌که‌م کاره که توێژهر ده‌بێت ئه‌نجامی بدات کاتی دروستکردنی ئه‌زموونی، و ئهم هه‌نگاوه پێش ده‌ستپێکردنی جێبه‌جێکردنی ئه‌زموونیکه ئاماده ده‌کری. توێژهر (٥٤) ئامانجی ره‌فتاری دارشت له‌سهر بنه‌مای (٩) چه‌مک و پشته به سێ ئاستی ئامانجه‌کانی وهرگرتنی چه‌مکه‌کان به‌ست (پیناسه‌کردنی چه‌مک - جیاکردنه‌وه‌ی چه‌مک - پراکتیزه‌کردنی چه‌مک). له‌بهر رۆشنایی ئه‌مه‌دا، توێژهر ئهو چه‌مکه‌کانی خسته به‌رده‌م کۆمه‌ڵیک پسرپۆر و شاره‌زا له بواری رینگاکانی وانه‌گوتنه‌وه‌ی زمانی کوردی و پێوانه و هه‌له‌سه‌نگاندن بۆ زانیی راده‌ی نوینه‌رایه‌تی کردنی ئهو چه‌مکه‌کانه بۆ ناوه‌ڕۆکی خویندن. پاش کۆکردنه‌وه‌ی بۆچوونه‌کان، توێژهر هه‌ندیکانی هه‌موارکرد و هیچ ئامانجیک نه‌سرایه‌وه یان زیاده‌که‌را.

٤- ئاماده‌کردنی پلانه‌کانی خویندن :

له‌بهر ئه‌وه‌ی پلانی وانه‌گوتنه‌وه رۆلێکی گه‌وره‌ی له سه‌رکه‌وتنی وانه‌دا هه‌یه، توێژهر (٩) پلانی وانه‌گوتنه‌وه‌ی بۆ هه‌ردوو گروپی ئه‌زموونی و گروپی کۆنترۆل ئاماده کرد و خسته به‌رده‌م کۆمه‌ڵیک پسرپۆر و شاره‌زا له بواری رینگاکانی وانه‌گوتنه‌وه‌ی زمان و ئه‌ده‌بی کوردی بۆ دهربرینی بیرورا و تییینه‌کانیان و راستکردنه‌ویان، و له‌بهر رۆشنایی ئه‌مه‌دا هه‌ندیک گۆرانکاری تیدا کرا.

شه‌شه‌م: ئامرازی توێژینه‌وه:

١- ئاماده‌کردنی ئه‌زموونی وهرگرتنی چه‌مکه ریزمانیه‌کان:

توێژینه‌وه‌ی ئیستا پێوستی به دروستکردنی ئه‌زموونی وهرگرتنی چه‌مکه ریزمانیه‌کان هه‌یه، بۆیه بره‌گه‌کانی به‌پێی ئهم هه‌نگاوانه‌ی خواره‌وه داریژران:

٢- دیاریکردنی ئامانجی تاقیکردنهوهکه:

تویژهر ئامانجی ئەزموونیکە دیاریکرد که بریتییە لە پێوانەیی توانای خوێندکاران لە وەرگرتی چەمکە ریزمانییەکانی بابەتی ریزمانی زمانی کوردی لە کتییی خوێندنەوه و ئەدەبی کوردی دیاریکراو بۆ وانهگوتنهوه به پۆلی پینجەمی ئامادهیی بۆ سالی خوێندنی (٢٠٢٤ز-٢٠٢٥ز).

٣- دیاریکردنی ژمارە ی پرگەکانی ئەزموونیکە و رینماییهکانی راستکردنهوهی :

تویژهر ئەزموونی مکی لە جۆری هەلبژاردن لە چەند دانەیهک دروستکرد که (٣٠) پرگەیی لەخوگرت بۆ پێوانەیی وەرگرتی چەمکە ریزمانییەکان، به هەژمارکردنی ئەوهی که هەر چەمکێک لە رینگەیی سێ پرگەیی ئەزموونی دەپۆریت که بریتین لە (پیناسەکردنی چەمک، جیاکردنهوهی چەمک، پراکتیزەکردنی چەمک)، بهمەش ژمارە ی پرگەکانی ئەزموونیکە گەیشته (٣٠) پرگە لە جۆری هەلبژاردن لە چەند دانەیهک. بۆ هەر پرگەیهکی ئەزموونی چوار بژاردە دیاریکران، که یەکیکیان دروستە و ئەوانی تر هەڵەن، به جۆریک بۆ وهلامی دروست یەک نمرە دەدریت لە کاتییدا بۆ وهلامی هەڵە، یان جیهیلراو، یان هەلبژاردنی زیاتر لە بژاردەیهک سفر دەدریت، بهمەش کۆی نمرە ی ئەزموونیکە دەبیته (٣٠) نمرە.

٤- راستگۆیی روالهتی:

روالهتی راستی به گەران بەدوای ئەوهی دەناسریت که ئەزموونیکە دەپێوێت و ئەوهش لە رینگەیی شیوهی گشتی ئەزموونیکە لە رووی پرگەکان و چۆنیەتی دارشتتیا و روونیا و رادهی وردیا دەردەکهوێت (خلیل، ٢٠١١: ٢٠). بۆیه تویژهر ئەزموونیکە به شیوهی سەرتهایی خسته بهردەم کۆمەڵیک پەسپۆر و هەڵسەنگینەری تایبەتمەند به رینگاکانی وانهگوتنهوهی زمان و ئەدەبی کوردی و داوای لێکردن بریار بدەن لەسەر دروستی پرگەکان و رادهی روونیا و گونجاویان بۆ ئاستی خوێندکاران و دانانی گۆرانکارییه پێشنیارکراوهکان ئەگەر هەبن. لەبەر رۆشنایی ئەوهدا هەندیکیان هەموارکران و هیچکامیان نەسرانهوه یان زیاد نەکران.

ج - جیهجیهکردنی ئەزموونی لەسەر نمونە ی نیشاندەر :

نمونە ی نیشاندەری یەکەم :بۆ دەرختستی روونی پرگەکان و گونجاویان و دیاریکردنی کاتی بهکاربراو بۆ وهلامدانهوه، تویژهر تاقیکردنهوهکی لەسەر نمونەیهکی نیشاندەر پیکهاتوو لە (٥٠) خوێندکار لە ئامادهیی محمد باقر الصدر بۆ کوران جیهجیهکرد، و دواي دلتیابوون لە تهواوکردنی بابەتی خوێندن و ئاگادارکردنهوهیان لە کاتی تاقیکردنهوهکه چەند رۆژیک پیشتر، ئەویش دواي ریککەوتن لەگەڵ بەرپوهبەرایەتی قوتابخانە. لە رینگەیی سەرپەرشتی کردنی تویژهر بۆ جیهجیهکردنی تاقیکردنهوهکه تیبینی کرد که پرگەکانی تاقیکردنهوهکه و رینماییهکانی وهلامدانهوه روون، و تیکرای کاتی بهکاربراو لەلایەن خوێندکاران بۆ وهلامدانهوهی تاقیکردنهوهکه ژمیردا که (٣٥ خولهک) بوو.

نمونه‌ی نشانده‌ری دووم (نمونه‌ی شیکاری ناماری) :

به مهبستی دهره‌نیانی نشانده‌رمانی شیکاری ناماری، توئژر تاقیکردنه‌وه‌کی له‌سەر نمونه‌یه‌کی نشانده‌ری دووم که پیکهاتبوو له (۱۵۰) خویندکار له ناماده‌یی الفارابی کوران جیبه‌جیکرد، دواي ریککه‌وتن له‌گه‌ل به‌ریوه‌برایه‌تی قوتابخانه و ناگادارکردنه‌وی خویندکاران له کاتی تاقیکردنه‌وه‌که چهند رۆژیک پیشت به مهبستی زانیی ناستی سهختی و جیاکردنه‌وی هەر برگه‌یه‌ک، هه‌روه‌ها زانیی کاریگه‌ری بژارده هه‌له‌کان. نمره‌کانی خویندکاران به شیوه‌ی نزولی ریکخران له به‌رزترین نمره‌وه بو‌نزمترین نمره، پاشان ریزه‌ی ۲۷٪ وه‌لامه‌کانی خویندکاران هه‌لبژێردا بو‌نۆینه‌رایه‌تی کردنی گروپی سه‌روه‌وه و ریزه‌ی ۲۷٪ وه‌لامه‌کانی خویندکاران بو‌نۆینه‌رایه‌تی کردنی گروپی خواره‌وه. نمره‌کانی خویندکارانی گروپی سه‌روه‌وه له نیوان نمره‌کانی گروپی خواره‌وه (۸) که نزمترین نمره‌یه و (۲۶) که به‌رزترین نمره‌یه دابوون، پاشان پرۆسه‌ی ژماردنی ئەمانه‌ی خواره‌وه ئەنجامدرا:

۱- ناستی دژواری رسته:

توئژر هاوکێشه‌ی دژواری بو‌هەر رسته‌یه‌ک ژمارد و دۆزیه‌وه که له نیوان (۳۹،۰ - ۶۵،۰) ده‌گۆریت، ئەمەش نشان دهدات که هه‌موو رسته‌کان په‌سه‌ندکراو و گونجاو بو‌جیبه‌جیکردن. رسته باش داده‌نریت ئەگەر هاوکێشه‌ی دژواریه‌که‌ی له نیوان (۲،۰ - ۸،۰) بێت (العسبی، ۲۰۱۰: ۲۰۵).

❖ توانای جیاکردنه‌وی رسته‌کان:

کاتیک توئژر هاوکێشه‌ی جیاکردنه‌وی بو‌هەر رسته‌یه‌کی تاقیکردنه‌وه‌که ژمارد، دۆزیه‌وه که له نیوان (۴۱،۰ - ۹۳،۰) ده‌گۆریت. به‌م پێیه، هه‌موو رسته‌کان توانای جیاکردنه‌وی باشیان هه‌یه و گونجاو، بۆیه توئژر هه‌موو رسته‌کانی وه‌ک خۆی هێشته‌وه.

❖ کاریگه‌ری جیگه‌روه هه‌له‌کان :

جیگه‌روه‌ی نادرست کاتیک کاریگەر داده‌نریت که ژماره‌ی ئەو خویندکارانه‌ی له گروپی خواره‌وه هه‌لیان بژاردوه زیاتر بێت لهو خویندکارانه‌ی که هه‌مان جیگه‌روه‌یان له گروپی سه‌روه‌وه هه‌لبژاردوه (الصمادی والدراي، ۲۰۰۴: ۱۵۵). بو‌دلنیا‌بوون له کاریگه‌ری جیگه‌روه‌کان بو‌رسته‌کانی ئەزموونی وه‌رگرتن، توئژر هاوکێشه‌ی کاریگه‌ری جیگه‌روه‌کانی به‌کاره‌ینا و ده‌رکه‌وت که هه‌موو جیگه‌روه هه‌له‌کان به‌های نه‌رینیا‌ن هه‌بوو که له نیوان (۱۱۱،۰ - ۲۹،۰) ده‌گۆریت. به‌م شیوه‌یه، ژماره‌یه‌کی زیاتر له خویندکارانی گروپی خواره‌وه راکێشا وه‌ک له خویندکارانی گروپی سه‌روه‌وه. هه‌موو نشانده‌رمانی کاریگه‌ری جیگه‌روه‌کان باش بوون، بۆیه بریاردارا که جیگه‌روه‌کانی رسته‌کان وه‌ک خویان بمیننه‌وه.

❖ **جیگیری تاقیکردنهوه:**

جیگیری تاقیکردنهوه توانای پیدانی ههمان ئه نجامه ئه گهر تاقیکردنهوه که چهند جاریک له سهر ههمان نمونه و له ههمان هه لومهرجا ئه نجام بدریت (السید، ٢٠٠٠: ١٦٠). کاتیک هاوکیشهی جیگیری به شیوازی دووباره کردنهوهی تاقیکردنهوه دهژمیردیت، ئه وهی گرنگه ئاستی جیگیری نمرهکانی خویندکارانه. ئه گهر ههمان نمره یان نمره ی نزیك له وه به دهست بهینن له ههمان تاقیکردنهوه دا، ئه وه نیشانهیه که تاقیکردنهوه که ئاستیکی بهرزی جیگیری ههیه (شحاته واخرون، ٢٠٠٣: ١٦١).

بۆ پشتراستکردنهوهی جیگیری چه مکه وه گریراوهکان، توێژهر هاوکیشهی (کیودر ریتشاردسون ٢١) به کارهینا بۆ ژماردنی جیگیری ناوهکیی تاقیکردنهوه که به گشتی. هاوکیشهی جیگیری (٩٢،٠) بوو که نیشانی دهاد هاوکیشهی جیگیری تاقیکردنهوه که باشه.

❖ **ریکارهکانی جیبهجیکردنی تاقیکردنهوه: رووبهرووبوونهوه (کارتهکانت دهربخه):**

له کاتی جیبهجیکردنی تاقیکردنهوه که دا، توێژهر هه ندیک ریکاری پهیره و کرد بۆ پاراستی ئه نجامهکانی نه خشه ی ئه زمونی ی ئه وانیش:

١ - بۆ خۆلادان له و کاریگرییهی که ده گریت رووبدات کاتیک مامۆستا جیاوازه، توێژهر جهختی کرده وه له سهر وانهوتنه وه بۆ ههر دوو گروپی ئه زمونی و گروپی کۆنترۆل به خۆی. گروپی ئه زمونی یه که م به پیی ستراتیژی رووبهرووبوونه وه (کارتهکانت دهربخه) وانه ی پی و تریاوه، له کاتیکدا گروپی ئه زمونی ی دووه م به پیی ستراتیژی کلۆم و کلیل وانه ی پی و تریاوه، و گروپی کۆنترۆل به پیی ئاسایی و به پیی پلانه ئاماده کراوهکان وانه ی پی و تریاوه.

٢ - ریککهوتن له گه ل به ریه به رایه تی قوتابخانه و مامۆستای بابته که له سهر ئاگادار نه کردنه وهی خویندکاران له سروشتی توێژینه وه که بۆ خۆلادان له کاریگری له سهر خویندکاران.

٣ - توێژهر ئه زمونی وه گریتی چه مکهکانی له رۆژی دووشهممه (٢٠٢٥/١/٦) بۆ خویندکارانی ههر سی گروپی توێژینه وه که ئه نجام دا.

❖ **ئامرازهکانی ئامار:**

ئامرازه ئاماریه گونجاوهکان بۆ ریکارهکانی توێژینه وه که و شیکردنه وهی ئه نجامهکان به پشت بهستن به بهرنامه ی شیکردنه وهی ئاماری (SPSS) پهیره و کران.

بهشی چواره م**پیشاندان و شیکردنه وهی ئه نجامهکان و دهره نجام و راسپارده و پیشنیا رهکان**

ئهم به شه پیشکه شکردنیکی ته وای ئه نجامهکانی توێژینه وه له خو ده گریت که به دهست هاتوون، له گه ل شیکاری و رافه کردنیان، پاشان خسته پرووی ئه و دهره نجامانه ی که توێژهر پیی گه شتووه و ژماره یه ک راسپارده و پیشنیا ر به م شیوه یه ی خواره وه:

یهکهم: پیشاندان و شیکردنهوی نهجامهکان:

پیشاندانی نهجامهکان:

هیچ جیاوازییهکی ناماری بهرچاو له ناستی گرنگیدان (۰،۰۵) له نیوان تیکرای نمرهکانی خویندکارانی گروپی نهزموونی یهکهم که بابتهی ریزمانی زمانی کوردی بهپی ستراتیژی پروبهپروبوونهوه (کارتهکانت دهریخه) دهخوینن و تیکرای نمرهکانی خویندکارانی گروپی نهزموونی ی دووهم که ههمان بابته بهپی ستراتیژی (کلوم و کلیل) دهخوینن و تیکرای نمرهکانی خویندکارانی گروپی کۆنترۆل که ههمان بابته به ریگای ناسایی دهخوینن له نهزموونی وهرگرتهی چهکه ریزمانیهکانی دواي تاقیکردنهوهدا نییه. بۆ دلنیاوون له دروستی گریمانهکه، سهیری خشتهی (۵) ی خوارهوه بکه:

خشتهی (۵) نهجامهکانی شیکاری جیاوازی یهک لایهن بۆ نمرهکانی خویندکارانی ههر سی گروپی

توێژینهوه له نهزموونی وهرگرتهی چهکه ریزمانیهکاندا

ناستی نیشاندانی ۰،۰۵	به‌های F		تیکرای چوارگۆشه‌کان	پلهی نازادی	کۆی چوارگۆشه کان	سه‌رچاوهی جیاوازی
	خشتهی	ژمیردراو				
نیشاندانی ناماری	۰،۰۳	۲۵،۰۵۲	۱۹۵،۱۴۷	۲	۳۹۰،۲۹۴	له نیوان گرووپه‌کان
			۷،۷۹	۱۴۱	۱۰۹۸،۳۶ ۶	له ناو گرووپه‌کان
			۲۰۲،۹۳۷	۱۴۳	،۱۴۸۸ ۶۵۹	کۆی گشتی

له خشتهی (۵) روون ده‌بیتهوه که به‌های F ی ژمیردراو که (۲۵،۰۵۲) یه، گهوره‌تره لهو به‌هایه‌ی که له خشته‌دا ههیه که (۳،۰۰) یه له پلهی نازادی (۲، ۱۴۱)، و له بهر روشنایی ئهم نهجامه، گریمانهی سفری رهمه‌کریتهوه و گریمانهی به‌دیل په‌سهند دهمکریت. بۆ نهوهی بزانریت ئاراسته‌ی جیاوازییه‌کان له نیوان ناوه‌ندی پله‌کانی خویندکارانی سی گروپی توێژینه‌وه‌که چۆنه، توێژه‌ر نهزموونی شیفته (Sheffe test) ی به‌کاره‌یناوه بۆ به‌راوردکردنی دواي و فره‌لایهن، و خشتهی (۶) ئهمه‌ روونده‌کاتهوه.

خشتهی (۶) به‌های شیفتهی گرنگ و ژمیردراو بۆ به‌راوردکردنی نیوان ناوه‌ندی پله‌کانی خویندکارانی سی

گروپی توێژینه‌وه‌که له نهزموونی به‌ده‌سته‌ینانی چه‌که‌کانی ریزمان

گروپه‌کان	قه‌بارهی نموونه	ناوه‌ندی ژمیره‌ی	به‌های شیفتهی ژمیردراو	به‌های شیفتهی نألۆز	ناستی به‌لگه‌داری ۰،۰۵
گروپی نهزموونی یهکهم	۴۹	۲۱،۵۷۱۴	۱،۵۲۸۷۳۸،۹۸	۳،۰۵	به‌لگه‌دار نییه له رووی نامارییه‌وه
گروپی نهزموونی دووهم	۴۸	۵۶۲۵،۲۲			

گروپی ئهزمونی یهکهم	٤٩	٢١,٥٧١٤	١٣,٠٥٥,٤٤١٨	٣,٠٥	بهلگه‌داره له پروی ئامارییهوه
گروپی کۆنترۆلکراو	٤٧	١٨,٦٥٩٦			
گروپی ئهزمونی دووهم	٤٨	٥٦٢٥,٢٢	٢٣,٢١٧,٨٩٧٨٣	٣,٠٥	بهلگه‌داره له پروی ئامارییهوه
گروپی کۆنترۆلکراو	٤٧	١٨,٦٥٩٦			

ئه‌نجامه به‌ده‌سته‌هاتووه‌کان:

١. هیچ جیاوازییه‌کی به‌لگه‌دار له نێوان ناوه‌ندی نمره‌کانی یه‌کهم و دووهم گروپی تاقیکردنه‌وه‌دا نیه‌ به‌ به‌کاره‌ینانی هاوکێشه‌ی شیفیه (Sheffe) له ئاستی به‌لگه‌داری (٠.٠٥). به‌های شیفیه‌ی ژمێردراو (١.٥٢٨٧٣٨٠٩٨) که بچووکتره له به‌های شیفیه‌ی قهیرانی. (3.05)

٢. جیاوازی به‌لگه‌دار هه‌یه له نێوان ناوه‌ندی نمره‌کانی خۆیندکارانی یه‌کهم گروپی تاقیکردنه‌وه و ناوه‌ندی نمره‌کانی خۆیندکارانی گروپی کۆنترۆل به‌ به‌کاره‌ینانی هاوکێشه‌ی شیفیه (Sheffe) له ئاستی به‌لگه‌داری (٠.٠٥) به‌ قازانجی خۆیندکارانی یه‌کهم گروپی ئهزمونی. به‌های شیفیه‌ی ژمێردراو (١٣.٠٥٥,٤٤١٨) که گه‌وره‌تره له به‌های شیفیه‌ی قهیرانی. (3.05)

٣. جیاوازی به‌لگه‌دار هه‌یه له نێوان ناوه‌ندی نمره‌کانی خۆیندکارانی دووهم گروپی ئهزمونی و ناوه‌ندی نمره‌کانی خۆیندکارانی گروپی کۆنترۆل به‌ به‌کاره‌ینانی هاوکێشه‌ی شیفیه (Sheffe) له ئاستی به‌لگه‌داری (٠.٠٥) به‌ قازانجی خۆیندکارانی دووهم گروپی ئهزمونی. به‌های شیفیه‌ی ژمێردراو (٢٣.٢١٧,٨٩٧٨٣) که گه‌وره‌تره له به‌های شیفیه‌ی قهیرانی. (3.05)

هۆکاره‌کانی ئهم ئه‌نجامانه:

١. سروشتی خسته‌پرووی بابته‌ی فێرکاری به‌پێی ستراتیژیه‌ته‌کانی رووبه‌رووبوونه‌وه (کارته‌کانت ئاشکرا بکه) و کلۆم و کلیل یارمه‌تیدانی خۆیندکارانی داوه بۆ رێکخستنی بابته‌که و وه‌رگرته‌ی به‌ شیوه‌یه‌کی باشت‌تر له رێگای ئاسایی.

٢. خۆیندکارانی هه‌ردوو گروپی ئهزمونی ناوه‌ندی پرۆسه‌ی فێرکاری بوون، به‌لام خۆیندکارانی گروپی کۆنترۆل که به‌ رێگای ئاسایی وانه‌یان خۆیندووه، به‌ زۆری ده‌بینین که مامۆستا ناوه‌ندی پرۆسه‌ی فێرکارییه.

٣. وانه‌وتنه‌وه به‌پێی ستراتیژیه‌ته‌کانی رووبه‌رووبوونه‌وه (کارته‌کانت ئاشکرا بکه) و کلۆم و کلیل و له‌ خۆیندکار ده‌کات په‌یوه‌ندی له‌ نێوان چه‌مکه‌کان و چه‌مکه‌ سه‌ره‌کییه‌کان دروست بکات، ئه‌مه‌ش وا ده‌کات خۆیندکار به‌ فێربوونی به‌رده‌وام تێپه‌ڕیت، واته‌ فێربوونه‌که واتادار ده‌کات.

شیکردنه‌وه‌ی ئه‌نجامه‌کان:

ئه‌نجامه‌کانی توێژینه‌وه‌که نیشان ده‌ده‌ن که خۆیندکارانی هه‌ردوو گروپی ئهزمونی که به‌پێی ستراتیژیه‌ته‌کانی رووبه‌رووبوونه‌وه (کارته‌کانت ئاشکرا بکه) و کلۆم و کلیل وانه‌یان خۆیندووه، سه‌ره‌که‌وتوتر بوون له‌ خۆیندکارانی گروپی کۆنترۆل که به‌ رێگای ئاسایی وانه‌یان خۆیندووه له‌ ئهزمونی وه‌رگرته‌ی چه‌مکه‌کاندا. توێژر ئهم سه‌ره‌که‌وتنه‌ بو ئهم هۆکارانه ده‌گه‌ڕێنێته‌وه:

١. وانهوتنهوه بهپي ستراتيژيه تهكاني رووبهروبوونهوه (كارتهكانت ئاشكرا بكه) و كلوم و كليل سوودی گهياندووه به خویندكارانی ههردوو گروپی ئەزموونی له ږنگه‌ی خستنه‌رووی وانهكه به شيوه‌یه‌كی ږاكښ كه یارمته‌ی داوون بو گه‌یشتن به زانیاری پيشوویان و ههروه‌ها به‌ره‌مه‌یانی زانیاری نوو و چه‌سپاندنی له هزری خویندكاران زیاتر له ږنگای ئاسایی.

٢. وانهوتنهوه بهپي هه‌نگاوه‌كانی ستراتيژيه تهكاني رووبهروبوونهوه (كارتهكانت ئاشكرا بكه) و كلوم و كليل یارمته‌ی داوه بو به‌ه‌یزکردنی متمانه‌ی خویندكاران به خو‌یان و به‌چاوکردنی جیاوازیه‌ تاكه‌كه‌سییه‌كان، ئەمه‌ش ره‌نگیداوه‌تهوه له پرۆسه‌ی فی‌ربوونی چه‌مكه‌كانیان.

دووهم: ده‌ره‌نجامه‌كان:

له‌ روشنایی ئەو ئەه‌نجامانه‌ی كه‌ توێژینه‌وه‌كه‌ پێیان گه‌یشتووه‌، ده‌كریت ئەم خالنه‌ ده‌به‌پێرین:

١. به‌كاره‌یانی ستراتيژيه تهكاني رووبهروبوونهوه (كارتهكانت ئاشكرا بكه) و كلوم و كليل له وانهوتنهوه‌ی بابته‌كانی ږیزمانی زمانی كوردی بو ناكوردی زمانان، یارمته‌ی زیادبوونی وه‌رگرتی چه‌مكه‌ ږیزمانیه‌كان ده‌دات لای خویندكاران زیاتر له ږنگای ئاسایی.

٢. ستراتيژيه تهكاني رووبهروبوونهوه (كارتهكانت ئاشكرا بكه) و كلوم و كليل ږول ده‌گین له زیادکردنی کاریگه‌ری وانهوتنهوه و به‌رزکردنه‌وه‌ی توانایی، له ږنگه‌ی زیادکردنی چالاکی و به‌شداری خویندكاران وه‌ك دوو ستراتيژيه‌تی نووی وانهوتنهوه.

٣. وانهوتنهوه به به‌كاره‌یانی ستراتيژيه تهكاني رووبهروبوونهوه (كارتهكانت ئاشكرا بكه) و كلوم و كليل یارمته‌ی داوه له دووباره ږیخستنه‌وه‌ی ئەزموون و زانیاریه‌كان كه‌ خویندكارانی هه‌ردوو گروپی ئەزموونی به‌ده‌ستیان ه‌یناوه به به‌راورد له‌گه‌ل خویندكارانی گروپی كون‌ترۆل.

٤. له ږنگه‌ی كارلێکی توێژهر له‌گه‌ل خویندكاران، بینویه‌تی كه‌ پشت‌به‌ستن به ستراتيژيه تهكاني رووبهروبوونهوه (كارتهكانت ئاشكرا بكه) و كلوم و كليل، توانای خویندكاران به‌ه‌یز ده‌كات بو په‌یوه‌ندیدانی زانیاریه‌ پيشووه‌كانیان له‌گه‌ل زانیاریه‌ نویه‌كان كه‌ وه‌ریانگرتووه.

سێیه‌م: ږاسپارده‌كان:

له‌ روشنایی ئەه‌نجامه‌كانی ئەم توێژینه‌وه‌یه‌، توێژهر ئەم ږاسپاردانه‌ پيشكه‌ش ده‌كات:

١. پێویسته نامیلکه‌ یان ږیبه‌رێك بو مامۆستایانی زمانی كوردی بو ناكوردی زمانان ئاماده بكریت كه ستراتيژيه تهكاني فی‌ربوونی چالاك له وانهوتنهوه‌ی ږیزمانی زمانی كوردی له‌خوب‌گرت، له‌وانه ستراتيژيه تهكاني رووبهروبوونهوه (كارتهكانت ئاشكرا بكه) و كلوم و كليل. هه‌روه‌ها نموونه‌ی پلانی وانهوتنهوه ئاماده بكریت بو سوود‌ه‌رگرتن لێی وه‌ك به‌شێك له په‌ره‌پێدانی كارامه‌یی مامۆستا.

٢ . پښوېسته کوری کار بو سهرپرشتیاران و ماموستایانی زمانی کوردی له ژیر چاودیری راهینهرانی شارهزا له وانهوتهوهی زانکویی ریکبخریت، و راهینانیان پی بکریت لهسر ئامادهکردن و بهکارهینان و دامهزراندنی ستراتیژیته نوښهکانی وانهوتهوه بهتایبهتی ستراتیژیتهکانی رووبهروبوونهوه (کارتهکانت ئاشکرا بکه) و کلوم و کلیل.

٣ . پښوېسته ستراتیژیتهکانی فیزبوونی چالاک له وانهوتهوهی چه مکه ریزمانییهکان بو وهگرنتیان بهکاربهنرین، بهتایبهتی ستراتیژیتهکانی رووبهروبوونهوه (کارتهکانت ئاشکرا بکه) و کلوم و کلیل که کاریگهریان له ږنگه ی ئهم توښینهوهیه سهلمنراوه.

چوارهم: پېشنیارهکان:

بو تهواوکړدنې ئهم توښینهوهیه، توښهر پېشنیاری نهجامدانی ئهم توښینهوانه ی خوارهوه دهکات:

١ . نهجامدانی توښینهوهیهکی هاوشیوه که یهکیک له ستراتیژیتهکانی وانهوتهوهی رووبهروبوونهوه (کارتهکانت ئاشکرا بکه) یان کلوم و کلیل بهکاربهننیت لهگهل گوراوی پهیوهستی دیکه وهک دهستکهوت، پهرمپیدانی هاندان، یان ئاراسته، یان مهیل.

٢ . نهجامدانی توښینهوهی دیکه که یهکیک له ستراتیژیتهکانی وانهوتهوهی رووبهروبوونهوه (کارتهکانت ئاشکرا بکه) یان کلوم و کلیل بو پولي چوارهمی ئامادهیی له بابتهی ... بو ناکوردی زمانان بهکاربهننیت.

٣ . نهجامدانی توښینهوهیهکی هاوشیوهی ئهم توښینهوهیه که گوراوی رهگهز لهبرچاو بگریت.

سهرچاوهکان

١ . أبو جادو، صالح محمد علي (٢٠٠٩): علم النفس التربوي، ط٣، دار المسيرة للنشر والتوزيع والطباعة، عمان، الأردن.

٢ . الحسين ، عبدالله سعيد (٢٠٠٧)، شرح كامل لطريقة التعلم النشط ، دار المعرفة للنشر والتوزيع ، الاردن

٣ . امبو سعیدی، عبد الله بن خميس والبلوشي، سليمان بن محمد (٢٠١٥): طرائق تدريس العلوم مفاهيم وتطبيقات علمية، ط٣، دار المسيرة للنشر والتوزيع، عمان، الأردن .

٤ . امبو سعیدی، عبد الله بن خميس، و الحوسنية هدى علي (٢٠١٦): استراتيجيات التعلم النشط ١٨٠ استراتيجية مع الامثلة التطبيقية ، دار المسيرة للنشر والتوزيع ، عمان ، الاردن.

٥ . اورليخ ، دونالد واخرون (٢٠٠٣) : استراتيجيات التعليم (الدليل نحو تدريس أفضل) ، ط ١ ، مكتبة الفلاح ، الكويت .

٦ . البنا ، جبر عبد الله. (٢٠١٢): ((المدرسة البنائية وتعليم الرياضيات - أنموذج مقترح لبناء المعرفة الرياضية يستند إلى مبادئ النظرية البنائية)) ، الندوة العلمية بكلية التربية، عمان.

٧. التميمي ، ياسين علوان وآخرون (٢٠١٨): معجم مصطلحات العلوم النفسية والتربوية والبدنية ، دار الرضوان للنشر والتوزيع ، عمان، الاردن،
٨. جابر ، وليد احمد وآخرون (٢٠٠٩) : طرائق التدريس العامة (تخطيطها وتطبيقاتها التربوية)، ط ٣ ، دار الفكر للنشر ، الاردن .
٩. حمادات، محمد حسن محمد، وآخرون (٢٠٠٩): منظومة التعليم وأساليب التدريس، دار الحامد للنشر والتوزيع، عمان، الأردن.
١٠. الحيلة ، محمد محمود(٢٠٠١): طرائق التدريس واستراتيجياته ، ط ١ ، دار الكتب الجامعي، الامارات العربية المتحدة.
١١. الخزرجي ، سليم إبراهيم (٢٠١١): " أساليب معاصرة في تدريس العلوم " ، ط ١ ، دار أسامة للنشر والتوزيع ، عمان ، الأردن .
١٢. زاير، سعد علي ، سماء تركي داخل (٢٠١٦): اتجاهات حديثة في تدريس اللغة العربية ، الدار المنهجية للنشر والتوزيع ، عمان .
١٣. زاير، سعد علي ، ورائد رسم يونس (٢٠١٦): اللغة العربية مناهجها وطرائق تدريسها، ط ١، دار المنهجية للنشر والتوزيع ، عمان ، الأردن .
١٤. زاير، سعد علي ، ورائد رسم يونس. (٢٠١٦): اللغة العربية مناهجها وطرائق تدريسها، ط ١، دار المنهجية للنشر والتوزيع ، عمان ، الأردن .
١٥. زاير، سعد علي ،(٢٠١٥): تطبيقات تربوية مقترحة على وفق ابعاد التنمية المستدامة، مكتبة الأمير للطباعة والنشر، بغداد، العراق.
١٦. سعادة، أحمد، وآخرون (٢٠٠٦) :التعلم النشط بين النظرية والتطبيق، دار الشروق للنشر والتوزيع، عمان، الأردن.
١٧. الشمري، ماشي بن محمد، (٢٠١١): ١٠١، استراتيجيات في التعلم النشط، السعودية.
١٨. عبد الرزاق، احسان عدنان (٢٠٢٣): اثر استراتيجيات القفل والمفتاح في تحصيل تلامذة الصف الخامس الابتدائي في قواعد اللغة العربية والاتجاه نحوها الجامعة المستنصرية، مجلة كلية التربية الاساسية
١٩. عبد الهادي ، نبيل ، وآخرون(٢٠٠٥) : مهارات في اللغة والتفكير ، دار المسيرة ، للطباعة والنشر ، عمان ، الاردن .
٢٠. عطية ، محسن علي (٢٠٠٨) : الاستراتيجيات الحديثة في التدريس الفعال ، ط ١، دار الصفاء للنشر والتوزيع والطباعة ، عمان، الاردن.
٢١. العفون، نادية حسين يونس وفاطمة عبد الأمير الفتلاوي (٢٠١١) : "مناهج وطرائق تدريس العلوم " ، ط ١ ، دار الكتاب والوثائق ، بغداد .

٢٢. علي ، محمد السيد (٢٠١١) : اتجاهات وتطبيقات حديثة في المناهج وطرق التدريس ، دار المسيرة للنشر والتوزيع ، عمان ،الأردن .
٢٣. علي ،شوق عريبي هلال (٢٠٢٣): اثر استراتيجيات اكشف اوراقك(المواجهة) في تحصيل مادة قواعد اللغة العربية عند تلامذة الصف الخامس الابتدائي، مجلة العلوم الانسانية/كلية التربية للعلوم الانسانية ،المجلد ١٤ / العدد الرابع كانون الاول .
٢٤. الكبيسي، عبد الواحد حميد (٢٠١٤): طرق تدريس الرياضيات أساليبه (أمثلة ومناقشات)، ط٢، مكتبة المجتمع العربي للنشر والتوزيع و دار الاعصار العلمي، عمان ، الأردن.
٢٥. مرعي ، توفيق أحمد ومحمد محمود الحيلة (٢٠٠٩) : " المناهج التربوية الحديثة مفاهيمها وعناصرها وأسسها وعملياتها" ، ط٧ ، دار المسيرة للنشر والتوزيع والطباعة ، عمان – الأردن
٢٦. المسعودي ، محمد حميد مهدي (٢٠١٣):" تدريس المفاهيم والخرائط المفاهيمية في الجغرافيا" ، ط١، دار صفاء للنشر والتوزيع والطباعة ، عمان ، الأردن .
٢٧. الموسوي ، محمد حبيب (٢٠١١): المناهج الدراسية المفهوم . الابعاد . المعالجات ، المركز العلمي ، العراق ، بغداد .
٢٨. مولي، احمد عبد الكريم (٢٠٢٣) : اثر استراتيجيات اسئلة التبادل الموجهة في اكتساب المفاهيم النحوية في مادة القراءة والادب الكردي عند طلاب الصف الخامس الاعدادي واتجاههم نحو المادة ، (رسالة ماجستير غير منشورة) : جامعة بغداد ، كلية التربية ابن رشد للعلوم الانسانية ، العراق.
٢٩. نعمة، أنطوان، وأنطوان صياح (٢٠٠٦): تعليمية اللغة العربية ، دار النهضة العربية ، بيروت .
٣٠. الهاشمي ،عبد الرحمن وطه الدليمي (٢٠٠٨) : استراتيجيات حديثة في فن التدريس ، دار الشروق ، الأردن .
٣١. وزارة التربية ،جمهورية العراق (٢٠١٢) : بغداد ، العراق .
٣٢. قره مان، عبد الله، (٢٠١٩) وطن الشمس ، ج ١، دار شلير – قامشلو.
33. Schunk ، D.H(2000) : learning theories : An educational perspectiv ، and) New jersy : prentice . Hall ، inc .
- 34.The Florida Center for Instructional Technology،(2002):Teaching Strategies، Bureau of Educational Technology and Student Assessment Services The Honorable Charlie Crist، Commissioner of Education،

35. Good. Wind ، William and harbert. K. lansmeier، (1995): facilitating student learning an introduction to educational psychology، New york، Haper. And row puplishers.